

kommer, at der savnes en analyse af de specielle økonomisk-sociale forhold i Århus som baggrund for den organisatoriske redegørelse, hvorved denne fremtræder uden sammenhæng med den sociale virkelighed.

Trods uenigheden om hovedtesen, som mere bunder i forskellige politisk-historiske opfattelser af arbejderbevægelsens udvikling end i en kritik af det fremlagte materiale, må bogen anbefales som et værdifuldt supplement til vor sparsomme litteratur om arbejderbevægelsens historie.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

INGELA ELISON: Arbetarrörelse och samhälle i Göteborg 1910-1922. Meddelanden från Ekonomisk-Historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet 16. Göteborg 1970. 112 s. Sv. kr. 10.00.

Udviklingen inden for den svenske arbejderbevægelse adskiller sig på flere områder fra forløbet i den danske arbejderbevægelse. Således var der i Sverige ikke, som hertillands, tale om en næsten ubrudt kvantitativ vækst i organisationerne fra slutningen af 1880'erne, men derimod om et ret ujævnt forløb, til en vis grad også fra det ene geografiske område til det andet. Dette forhold berettiger i høj grad lokale studier som den foreliggende, hvor IE undersøger arbejderbevægelsen i Göteborg i en periode, hvor både socialdemokrati og fagbevægelse oplevede en næsten eksplosiv udvikling, og hvor partiet brød igennem som kommunalpolitisk faktor.

I et kort indledende afsnit giver forfatteren en faktuel redegørelse for udviklingen i konjunkturer, befolknings- og erhvervsstruktur og disse forholds virkninger for arbejderklassens sociale situation. Göteborg blev i perioden en udpræget industriby, koncentreret om få store industrigrene med store arbejder-tal, omend med omfattende periodiske forskydninger mellem de enkelte industrier. Det undersøgte tidsrum var desuden domineret af ganske kraftige ud-sving i lønninger og arbejdsløshed og især i 1. verdenskrigs sidste år af mange arbejdskampe.

Ingela Elison gennemgår derefter i en række korte afsnit hovedpunkter i fagbevægelsens og socialdemokratiets udvikling og forholdet mellem disse to snævert sammenknyttede grene af svensk arbejderbevægelse. Socialdemokratiets politiske gennembrud i Göteborg skete relativt sent set i forhold til andre større byer i Sverige, hvilket bl.a. skyldtes, at både højre og de liberale var solidt rodfæstet i småborgerskabet og dele af arbejderklassen. Da gennembruddet endelig skete i Göteborg 1910-18 var det med en overordentlig styrke, og allerede før den almindelige valgrets indførelse blev socialdemokratiet større end højre, modsat forholdet i de fleste andre byer.

Stemmeafgivningen ved de kommunale valg behandles meget detaljeret, og det vises, ikke overraskende, at valgdeltagelsen var lavest blandt de socialt dårligst stillede. Denne sociale gruppes politiske indflydelse blev tilmed yderligere svækket af valgordningen, der graduerede stemmernes vægt efter indkomst. IE finder ligefrem vidnesbyrd om politisk ligegyldighed blandt arbejderne med lave indkomster, et forhold der synes at blive bekræftet af reaktionen i store dele af Göteborgs arbejderbevægelse på partisplittelsen i det svenske

socialdemokrati i årene efter 1915 frem til dannelsen af det svenske kommunistparti. Denne splittelse gik langt dybere i Sverige end i Danmark, blandt andet ved også at påvirke fagforeningernes forhold til socialdemokratiet. Nogle af de største fagforeninger i Göteborg forlod for kortere eller længere tid arbejderkommunens fællesskab med socialdemokratiet, de fleste tilsyneladende uden at nære egentlig sympati for de nydannede venstresocialistiske og senere kommunistiske partier, men snarere fordi arbejderne ønskede, at fagforeningerne ikke skulle engagere sig partipolitisk. IEs opfattelse er, at arbejderne følte lede ved striden, hvilket dog ikke forhindrede de samme arbejdere i på det politiske plan i ret stort tal at tilslutte sig de nye retninger.

Bogens tekst er suppleret med et omfattende statistisk materiale, overvejende til belysning af de lokale valg, og fremstillingen er trods sit ringe kvantitative omfang meget oplysende, fordi IE har evne til på få sider at give en koncentreret gennemgang af et langt udviklingsforløb, uden at vigtige nuancer går tabt. Det lykkes hele tiden i korte rids at placere den lokale udvikling i en landspolitisk sammenhæng. For at få det fulde udbytte af fremstillingen kræves dog et betydeligt forhåndskendskab til svensk historie og specielt arbejderbevægelsens udvikling. IE meddeler i bogen et omfattende faktuel stof, men den udmærker sig ikke ved særligt interessante problemstillinger eller et analytisk højt niveau.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

REINHARD WITTRAM: Studien zum Selbstverständnis des 1. und 2. Kabinetts der russischen Provisorischen Regierung (März bis Juli 1917). Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philologisch-Historische Klasse. Dritte Folge Nr. 78. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1971. 158 s. DM 28.-.

Med Wittrams skrift er der ydet endnu et bidrag til den i de senere år hastigt voksende litteratur om Den russiske provisoriske regerings historie, dvs. om perioden mellem zarismens fald og bolsjevismens etablering i Rusland. Som regel dominerer jo såvel de sejrendes historieopfattelse som de historiske arbejder om sejrherrene, ja en historiker som E. H. Carr vil gå så vidt som til at hævde, at tabernes historie er irrelevant og uinteressant, et historiesyn der også dybt præger hans store værk *The Bolshevik Revolution*. Denne opfattelse synes dog i disse år at blive modsagt, i øvrigt også af sovjetiske historikere, hvoraf især Burdžalov, Volobuev og Vasjukov må fremhæves for deres værker om perioden mellem februar og oktober 1917. Blandt vestlige forskere må især peges på Ferro, Geyer, Katkov og Wade.

Wittram fremhæver selv sit begrænsede kildemateriale, som i det væsentlige består af memoirer, trykte kildesamlinger og samtidigt russisk avisstof; han har ikke haft adgang til sovjetiske arkiver, men har derimod besøgt adskillige svenske og finske arkiver og biblioteker, hvor han bl.a. har gennemgået den svenske diplomatiske korrespondance fra Rusland i året 1917. Iflg. skriftets titel har W. især villet kaste lys over de to første provisoriske kabinetteres »selvførelse«; dette sker ved dels at undersøge det, W. kalder kabinetternes